

ВЗАЄМОДІЯ ВИДІВ МИСТЕЦТВА У СУЧАСНІЙ КУЛЬТУРІ

У статті розглядається взаємодія видів мистецтва у історико-теоретичному аспекті та тенденції становлення синтетичних мистецьких утворень на рівні синтезу як процесу і синтезу як структури.

Ключові слова: мистецтво, синтез, теорія, сучасність, культура

The article considers the interactions of arts in the historical-theoretical aspect and trends in the formation of synthetic art formations at the level of synthesis as a process and synthesis as a structure.

Key words: art, synthesis, theory, modernity, culture

Дослідження синтезу мистецтв представляє значний науковий інтерес для естетики, мистецтвознавства та практики художньої творчості. До цієї проблеми зверталися такі науковці, як М.С. Каган, роботи якого були присвячені безпосередньо синтезу мистецтв та характеристикі його, як процесу та структури (М.С.Кагана). Певною мірою в розробку проблеми взаємодії мистецтв внесли дослідження, присвячені діалектиці естетичного процесу, що розкривають історичну динаміку мистецтв (Р. Вагнер). Також І.А. Азізян дослідив видову специфіку мистецтв і їх синтез в зв'язку з вивченням художньо-творчої діяльності (І.А. Азізян). Все вищезазначене зумовило вибір теми статті «Взаємодія видів мистецтва у сучасній культурі».

Мета статті полягає у аналізі проявів синтезу мистецтв у культурологічному та мистецтвознавчому аспекті.

В історії світового мистецтва склалися три основні форми синтезу мистецтв:

- синтез пластичних мистецтв: його основу складають архітектурні споруди (будівлі, що доповнюються творами скульптури, живопису, декоративного мистецтва);
- театральний синтез мистецтв: він здійснюється в процесі акторського виконання драматичного твору, створеного письменником, поставленого режисером з виконанням музики, застосуванням декорацій, пантоміми, хореографії;
- кінематографічний синтез мистецтв: його основу складають принципи монтажу і поліфонії (музичного багатоголосся).

Синтетичними видами мистецтва є театр і кіно, які об'єднують драматичне, музичне, образотворче мистецтва. Глядач і слухач відчуває на собі вплив сюжету літературного твору, що лежить в основі сценарію фільму або лібрето спектаклю. Декорації та костюми, що створюють зоровий образ вистави, занурюють його в атмосферу реальності, в якій розгортається сюжет. Емоційне переживання, яке відбувається на сцені колізії, у багато разів посилюється музикою.

Історія культури виділяє дві основні взаємодіючі тенденції розвитку мистецтва кожної епохи – це тенденція синтезу, взаємозбагачення різних видів художньої практики і тенденція самовизначення за допомогою розмежування. Наприклад, взаємозбагачення відбувається при синтезі у театрі, коли гра актора неможлива без режисерської та сценарної роботи, те ж саме і з танцями і піснями під час акторського дійства. Тобто, все це може існувати окремо, але сенс театру в тому, що, поки всі складові не будуть воєдино, спектакль не створиться. А в синтезі самовизначення за допомогою розмежування навпаки. Візьмемо за приклад синтез в пластичних мистецтвах, де кожен із видів може існувати окремо і бути індивідуальним. Архітектура лише доповнюється скульптурою, але в той же час може створюватись і без неї, все залежить від бачення та бажання творця.

Синтезу мистецтв ще в добу Відродження почали надавати велике значення, хоча ще не існувало такого терміну. Однак уже в цей час сформувалося уявлення про роль об'єднання мистецтв для вдосконалення світу. Ці ідеї були безпосередньо пов'язані з реальним досвідом монументального мистецтва, що грало в житті італійського суспільства тієї епохи найважливішу роль.

Теоретично проблема синтезу мистецтв починає осмислюватися як раз в той момент, коли тенденція синтезу, не будучи здатною протистояти розмежуванню окремих видів і станковізації мистецтв, втрачає практичне значення. Цей час доводиться на першу половину XIX століття, і розробка проблеми починається на німецькому ґрунті естетики романтизму, хоча осмислення ще не виливається в самостійну теорію синтезу мистецтв. Саме у «романтиків» синтез вперше осмислюється як невід'ємна ознака органічної «узгодженої» культури. Феномен синтезу упаюється в їх утопічне вчення про всесвітню культуру, в якій стикаються і взаємодіють такі різні явища, як наука і мистецтво, мистецтво і філософія, мова і морфологія, фольклор і природознавство і багато іншого. І поняття синтезу виступає тут, як вирішальний методологічний принцип.

Синтез у романтиків розуміється як злиття двох видів мистецтва в новий вид. Причому романтики вважали, що тільки синтетичне творення виявляється здатним змагатися з природою за силу впливу на людину. «Мрія про синтез мистецтв ґрунтувалася у них на синестезії, яка стирає кордони між окремими мистецтвами в процесі сприйняття». Наприклад, візьмемо балет, який створився з різних мистецтв (танцю, музики, акторської гри), і явив собою окремий вид. [3]

Закінчене вчення про синтез мистецтв вперше можна бачити в теоретичних роботах Річарда Вагнера. Їм же був вперше введений сам термін «синтез мистецтв». Він спирається на ідеї романтиків про первозданну єдність мистецтва, про міфотворчість як основу мистецтва, возз'єднує життєву і образну реальності.

Наступною великою віхою в історії, теорії та практиці синтезу мистецтв стала поява у XIX-XX ст. стилю, який отримав в різних країнах різні назви - ар-нуво (Франція), модерн (Росія), югендстиль (Німеччина, Австрія), стиль Ліберті (Італія), модернісімо (Куба, Іспанія), і поширився по всій Європі, США, Японії, Північній Америці, Туреччині. Виникнувши напередодні нового століття, в передчуттях тотальних змін, катастроф, соціальних протиріч, в очікуванні кінця світу, модерн ніс в собі і надію на життя. Одним з провідних понять модерну стає утопія. Вона виступає як програма стилю, формує ідею глобальної ролі художньої творчості в житті суспільства, формулює закон постійного художнього винаходу як основного стимулу мистецтва.

Міфологізм модерну відмінний від органічного міфологізму синкретичних культур. Він не усвідомлюється як універсальний початок, залишаючись в більшій мірі літературно-ремінісцентним. Разом з романтиками і символістами майстри модерну відкривають світ епосу, фольклору середньовіччя і Сходу, прагнучі до таємничого і первозданного. Однак розвиток техніки і технологій на рубежі XIX-XX століть змушує звернутися до проблем зв'язку мистецтва з промисловістю. Віра в здатність мистецтва перетворювати середовище, впливати на людей, що лежала в основі вчення про синтез мистецтв, підштовхує художників і теоретиків направити процес нового формоутворення, що почався в модерні, в русло промисловості, знайти новий синтез мистецтва і техніки.

Одну з найбільш опрацьованих теорій представляє дослідження Кагана, що пропонує розглядати всі види мистецтв в онтологічно-семіотичній системі координат. Виходячи з онтологічного принципу, заснованого на розрізненні форм матеріального буття, мистецтво можна умовно розділити на: тимчасові, просторові і просторово-часові. Семіотичний параметр підштовхує до розмежування на образотворчі і необразотворчі.

Таким чином, утворюється 3 пари: література-музика, живопис-архітектура, акторська творчість-танець, всередині яких виникає ряд перехідних синтетичних форм. Так в рамках пари література-музика формуються: поезія, словесно-музичний синтез (речитатив); в живописі-архітектурі: пластичний синтез, архітектонічна творчість

образотворчої орієнтації; в парі акторська творчість-танець: акторське мистецтво уявлення, пантоміма з переважанням танцювальним, сюжетний танець. Ці проміжні форми виникають в результаті прагнення до синтетичного злиття двох крайніх полюсів в кожній парі.

Більш чітку теорію пропонує І. А. Азіз'ян, відзначаючи наявність двох принципово різних понять «синтезу». Існує власне синтез та інтеграція мистецтв. Інтеграцію мистецтв можна порівняти з органічним методом Кагана, при ній мистецтва втрачають свою специфіку, і виникає новий вид мистецтва. При синтезі ж мистецтва своєї специфіки не втрачають. Таким чином, необхідно вирішити проблему пошуків своєрідних «мостів», таких понять, які б не залежали від специфіки виду мистецтва. Одним з них є формальні художні категорії, тобто, поняття «стилю» як більш загальної цілісності.

В ході даної статті ми розглянули, що синтез мистецтв – це результат взаємодії протилежних начал, які, вступаючи в конфлікт між собою, долають його і поєднуються в нову художньо-синтетичну реальність. Разом з цим розглянули історію синтезу мистецтв, яка дала змогу більш чітко уявити, з якого моменту розвивається теоретичний аспект нашої статті.

ЛІТЕРАТУРА:

1. Белік А. Культурологія. Антропологічна теорія культур. 1998, 239 с.
2. Виппер Б.Р. Статті про мистецтво: [Електронний ресурс]// Москва; Искусство, 591 с.
URL: <http://tehne.com/library/vipper-b-r-stati-ob-iskusstve>
3. Історія Світової культури // Під ред .. С. Головка. - К., 1999..
4. Культурологія. Українська та зарубіжна культура // Навч. посіб. під ред. М. Закович, 2007 год.
5. Тітов С.М. Мистецтво: об'єкт, предмет, Зміст: [Електронний ресурс] // Сергій Миколайович Тітов, 208 с. URL: <http://www.library.univer.kharkov.ua/OpacUnicode/index.php?url=/notices/index/IdNotice:124807/Source:default>

Рекомендує до друку науковий керівник старший викладач Чумаченко О.А.